

TABELL 2. *Spelets faser*

fsv	lek				
1600-t	spel				
1771, K.	"	(<i>öppning</i>) ¹			
1838–39, HBS	spel, parti [1800] italienska spel, gambitspel, "Greve Brühls spel", (gisselspel)	(") ¹	gambit/-bet gambitspel, -anfall; drottning-, Cunninghams- kungsgambit		spelslut
1839	spel, parti slutspel / -parti				slutspel, slutpartier
1851	parti remis spel	öppna	", Salvio-, Löparens gambit		
1862	spelställning				
1868	parti				"
1871	", italienskt, franskt, ryske springarspel; dubbel-, kungs-, dam- springarspel; motspel; öppna, slutna spel; spanskt, ungerskt, skotskt parti	öppnande, öppning, spelöppning [ssr. i parti, spel, gambit = bet. öppning]	", Philidors, Cochranes, Ghulam Kassims, Salvios, Grecos gambit; efter-, inskränkt löpar-, Evans-, springar-, mot-, mittelgambit		
1888	", bond-, blind-, slut-, kungsspringar-, franskt l. Philidors springarspel, ryskt l. Petroffs springar-spel, Ruy Lopez springar- spel, fyrspringarspel, löparspel, grekiskt spel l. flygelspel	[termerna från spel, parti och gambit syftar alla på öppning]	antagen l. afböjd G, G i efterhand, skotsk, kungs- löpar-, kungsspringarG, Polerio-, Kieseritzky-, Kieseritzky- Paulsen-, Allgaier- Falkbeergambit		
1898	", simultan- korrespondens-, turneringsparti,	"	"	midt-spel	
1902	simultanföreställning	"	", damgambit		partislut
1921	"			mittspel	slutspel
1934		", spelöppnings- fördel			
1949	kampparti, Indiskt parti, förförelse-, kombinations-, fest- spel, klocksimultan,	", katalansk öppning, öppningsfel,			
1950	gammalindiskt (parti), blixtparti				
1996	", parti	", öppning	", gambit	mittspel	slutspel

¹ Orden får senare en annan innebörd. *Öppning* står här i konkret mening. Den senare utvecklade betydelsen är 'ett strategiskt sätt att med vissa drag påbörja partiet'

TABELL 3:1. *Speciella manövrer*

fsv	<i>leka spela</i>	<i>leka</i>		<i>schacka av</i>	<i>skak [stor stavn. variation]</i>	<i>mat</i>
1600-t	<i>spela</i>					
1770		<i>flytta</i>	<i>flyttande</i>			
1771	<i>spela</i>	<i>föra, draga</i>	<i>drag, flyttning, rörelse</i>	<i>taga, slå, slag</i>	<i>schack, -ning, förtäckta schacker</i>	<i>(göra) matt, mat</i>
1838	”	<i>draga, spela framträn- ga, fram- föra, -rycka anrycka</i>	<i>drag, flyttning, Philidorska draget</i>	<i>”, byte, drottning-, tornbyte</i>	<i>schack, -a,-ad,-ande, -ning; cacherad, masquerad schack</i>	<i>”, schack-, skol-, narr-, blindmatt; scolar's mate, fool's mate</i>
1839		<i>spela, draga</i>	<i>drag, mot-, nöd-, miss-, feldrag</i>	<i>taga</i>	<i>”,-problemer, échec perpétuel</i>	<i>”, lärlings-, schäfermatt</i>
1851		<i>flytta</i>	<i>drag, flytt, rörelse</i>	”	<i>”, schack gives dubbelt, enkelt, upptäckt schack</i>	<i>”, tok-, Bastill-, Quäfmatt</i>
1862		<i>går</i>	<i>drag, gång hufvud-, slut-, aflednings-, afväntnings-, tempotvångsdrag</i>	<i>taga, slå slag, en passant- slag</i>	<i>”, aftäckt schack</i>	<i>”, sjelfmatt, mattställning</i>
1871		<i>spela, gå</i>	<i>steg, dubbelsteg</i>	<i>vinna</i>	<i>”, dubbelschack</i>	<i>”, mat étouffé, ersticktes Matt</i>
1888		<i>flytta, föra</i>	<i>”, gång, drag herdedrag</i>	<i>slå</i>	<i>”, omedelbar, evig sch, afdrags-sch.</i>	<i>”, blindmatt, herdematt, quäfmatt l. mat étouffé, skol- matt, tokmatt,</i>
1898	”	<i>draga fram- tränga</i>	<i>drag, vändningar, försvars-, angrepps-, utvecklings-, tempodrag</i>		<i>damschacken, schackmanöver</i>	<i>”, sätta matt, matt ernås genom ... mattsättning</i>
1902–03	<i>” blind- spel- ning</i>	<i>(draga)</i>	<i>framryckning, drag, text-, mästar-d, d-förlust,</i>	<i>slag,</i>	<i>”, -blindhet,</i>	”
1921		”	<i>drag, förberedelse-, inledningsdrag dragupprepning</i>	<i>”, avbyte</i>	”	<i>”, mattmekanism</i>
1934			<i>”, motspel</i>			<i>mattuppgifter</i>
1949			<i>dragföljd</i>		<i>blixtschack</i>	
50-talet		<i>spel- styrkeför- hållande</i>	<i>52: dragomkastning</i>		<i>52: schack- kunnande, kultur, -generation, 55: mästarschack</i>	<i>52: mattrkombi- nation, 55: mattrväxling</i>
1977	”	”	<i>”, garderings-, grund-, nyckel-, löpardrag</i>	”	”	”
1996	<i>spela</i>	<i>dra, spela</i>	<i>drag</i>	<i>slå, slag</i>	<i>schack</i>	<i>sätta/göra matt</i>

TABELL 3:2. *Speciella manövrer*

TID	ORD					
fsv				<i>oavgjort</i>		
1600-t				<i>remis</i>		
1770				<i>remis</i>		
1771	<i>roquad roquera</i>	<i>komma i dam, bondens förvandling</i>		"		<i>tappa spelet, falla</i>
1838	<i>rockad, rockera</i>	<i>dame, framtränga/rycka till; komma i/till; vinna Dame</i>		<i>remise</i>	<i>patt</i>	<i>", förlora</i>
1839	"	<i>", dame-sökande bonden</i>		<i>remi remispiel</i>	<i>" pat, patt forcerad patt</i>	<i>"</i>
1851			<i>en passant</i>		<i>"</i>	<i>", nederlag</i>
1862		<i>", bondens befordran/avancement</i>	<i>", -slag</i>		<i>"</i>	<i>"</i>
1871		<i>", gå i dam, föra i dam;</i>	<i>"</i>		<i>", patt-ställning</i>	
1888	<i>", kort & lång rockad</i>	<i>bondens förvandling</i>	<i>"</i>		<i>"</i>	
1898		<i>B's förvandlings-fält</i>	<i>"</i>	<i>", oavgjort, remisposition, -ställning</i>	<i>", pattvändning</i>	<i>förlora, uppge, uppgifvet</i>
1902–03		<i>gå i dam</i>	<i>", en passant-slag, -motivet</i>	<i>"</i>		<i>ge upp</i>
1921	<i>rockadställning</i>			<i>", remischanser</i>		
1996	<i>rockad,rockera</i>	<i>gå i dam</i>	<i>en passant</i>	<i>remi</i>	<i>patt</i>	<i>förlora spelet, ge upp</i>

TABELL 3:3. *Speciella manövrer*

1771	reträtt	attaque	défence, försvar	betäcka	upoffra	hotande fara			
1838	bort- flytt- ande	anfall anfalls- löpare, -pjes, -plan, -gambit	försvar -s- tillstånd	”, under- stödja, (be)skydda, frälsa, garderad (pjäs)	”	”		vinna/ förlora tid, tempo	
1839	retirera	attack	defensiv	”, parera schack- matten	offrera	vara farligt		v./f. tempo	
1851		anfall	försvara	försvara	upoffra	fara		v./f. tid	
1862		”, angripet		betrygga	offer, drottning- avlednings - offer	hotar		v./f. tempo tempo- tvång	
1871		”, angrepp mot- dubbel- anfall	”, skenbart försvar		upp- offring	fara hotar	[Bon- dens] gaffel- ställ- ning	v./f. tid	
1888		anfall		gardera,	offra, dam- pjäs-offer	i fara, hota	gaffel		vinna kvalitet
1898		angrepp, a-försök		garderad ställning	offra, upoffra, upoffring, dam- löpar- kvalitets- offer	”	”	”, tempodrag tempi vinnes (pl)	vinna kvalitet, kvalitets- offer
1902 –03		”, a- ställning, möjlighet -plan		hot pareras, gardera	offer, o- kombina- tion bonde-o;	hota, hot, -ande fara	”	tempo- vinst, -förlust	
1921		”, angripa, angrepps- fortsättning				”, schack- faran	”		kvalitets- vinst
1934		angrepps- chanser, slutattacken	försvars- möjlighet						
1949		angrepps- föring							
1955		angrepps- spelare, motstöt					spring- ar- gaffel	”	kvalitets- förlust
1996	reträtt	angrepp angripa	försvar	gardera	göra offer offra	hot, hota	gaffel	tempo- vinst, -förlust,	vinna/ förlora kvalitet

TABELL 4. *Problemterminologin (ett litet urval)*

	problem	ställning	spel	personer	konst	tanke
1838					<i>Schachspiels-kunst</i>	
1839	<i>problemer</i>		<i>forcerad patt slutspel, slutspelsparti</i>	<i>klassiska autorer, schackspels- autorer</i>		
1851		<i>ställning</i>	<i>remispiel</i>			
1862	<i>schack- problem, -s-litteratur, problemer, schackupp- gifter, uppgifter</i>	<i>variant ställning, mattställning spelställning, kombination</i>	<i>sjelfmatt, sjelfpatt aflednings- drag</i>	<i>schack- problematiker</i>	<i>(schack- problems) värde (hur vackert det är) (eng.) compose, composition</i>	<i>lösning, bilösning, lösningsför- sök, tanke, tänka, tanke-öfning, -öfvande,</i>
1868		<i>(kompone- rade) spelställ- ningar</i>			<i>komponerade (spelställningar & slutspel)</i>	
1871			<i>spelöfningar, sammansatta & enkla slutspel</i>			
1888	<i>problem, schackgåta</i>	<i>ställning, pattställning, motställning,</i>	<i>afdelning</i>			
1898	<i>"vit drar och vinner/gör remis"</i>	<i>bonde-, rand-, remi-, vinst-, pattställning;</i>				<i>kombina- tions- förmåga</i>
1902	<i>original- problem, lösnings- problem, problem- världen</i>		<i>3-drags- avdelning</i>			<i>lösnings- problem, -turnering</i>
1921	<i>problem- turnering, studier, studiehistoria</i>	<i>diagram, diagram- ställning, utgångsställ- ning, mattbilda- dubblering</i>	<i>2-, 3-, två-, tredragare</i>	<i>studievänner, problemkännare</i>		<i>lösnings- turnering, lösning, analys, vinst- kombinationer</i>
1932				<i>problemist</i>		
1934	<i>spaltproblem, mattuppgifter</i>	<i>ställnings- fördel, positions- fördel</i>		<i>kombinator</i>		
1949	<i>ställnings- problem, studie- turnering, förförelse- uppgift</i>	<i>ställnings- problem</i>	<i>förförelse-, skenspel, hjälp-, själv-, modellmatt</i>			<i>tankeidrott, hjärngymna- stik</i>
50- talet			<i>huvudvariant</i>		<i>vackra kombinationer</i>	<i>matt- kombinationer, kombinations- vändning</i>

TABELL 5. *Yttre organisation*

	tävlingar & turneringar	omgivning	sällskap	litt.	titlar & utövare
1771					<i>schackspelare, motståndare, (fiende)</i>
1838			<i>schackklubben (i London)</i>		
1839			<i>schacksocieteten i Paris; schack-klubb i London,</i>		<i>schackspelslärare, mästerspelare, klassiska autorer, mästare</i>
1851					
1862					
1868			<i>(Stockholms) schacksällskap</i>		
1871					
1888		<i>schackliv</i>	<i>schackförbund,</i>	<i>schacktidning -litteratur,</i>	
1898	<i>turnerings-, match- korrespondens- parti, schack-, hufvud-, mästare-, problemturnering</i>	<i>championrykte</i>		<i>schackspalt</i>	<i>schack-, Berliner-, världs-, -mästare, schackvänner, korrespondensspelare, pristagare, champion</i>
1902-03	<i>junior-, korrespondens- lösnings-, mästare- turnering, -match schackkongress, kungapokal,</i>	<i>schackvärld</i>	<i>schackförening</i>		<i>stormästare</i>
1918	<i>pokalmatch, påskmatch, propagandamatch</i>				
1921	<i>kongress-, jubile- ums-, problem-, mästarematch första rondan</i>	<i>mästarklass, schack- produktivitet</i>			<i>toppspelare, mästare, schackmästare, schackprofil</i>
1924	<i>schackolympiad, landsmatch, rond</i>		<i>världsschack- förbundet</i>		
1932			<i>svenska schackproblem- förbundet, problemist- sammanslut- ningar</i>		
1934	<i>Berliner-, Wasa- mästerskapet, revansch-, mästerskapsmatch</i>				<i>schackspelerska [-38]</i>
1942		<i>Collijnplakett</i>			
1949	<i>Göteborgs-, jul-, nyårs- påsk-, efterkrigs-, blix-, elitblix-, turnering, marathonmatch, simultanuppvis- ning, dubbelrondig</i>	<i>schack- erfarenhet, -evenemang,</i>	<i>schacklandslag</i>	<i>schackkåseri, schackgallup, schackföre- drag</i>	<i>mästarnamnet, blixspelare, schack- amatör, -organisatör, -djävul, -gudinna, Gotlandsmästare, leningradsmästare, stormästarveteran</i>
50-talet	<i>50: sch.landskamp 52: sch.allsvenskan, semifinalmatch, finalomgång, första bordet 55: korr-schack- olympiaden, kvalificeringstur- nering</i>	<i>52: schack- kunnande, -generation,</i>	<i>(Åbo) Arbetar- schackklubb</i>	<i>52: schack- kulturen, schackpressen</i>	<i>52: förstabordsspelare, landslagsspelare, angreppsspelare, mästarinna, 55: storfavorit, junior-mästare, schackpamp</i>